

Поглавје 29: Царинска унија

Северна Македонија има **добро ниво на подготвеност** во оваа област. Во извештајниот период, постигнат е **добар напредок**, особено преку консолидација и надградба на ИТ системите. Развојот на Новиот компјутеризиран транзитен систем (NCTS) Фаза 5 беше завршен и системот беше ставен во употреба во јануари 2025 година. Царинската управа применува целосно безхартиена средина за обработка на царински декларации и акцизни документи. Протоколот за елиминирање на недозволената трговија со тутунски производи беше ратификуван во декември 2024 година. Минатогодишните препораки на Комисијата беа спроведени во голема мера. Следната година, Северна Македонија треба:

→ да продолжи со консолидирање и примена на своите национални царински ИТ системи во согласност со работната програма на Комисијата за Царинскиот законик на Унијата (UCC) и модулите од Повеќегодишниот стратешки план (MASP) и да обезбеди нивна надградба;

→ да обезбеди континуирано усогласување на царинското законодавство со законодавството на ЕУ и да ја надгради националната компонента од Новиот компјутеризиран транзитен систем (NCTS) во Фаза 6;

→ да ја зајакне борбата против царински измами, особено шверцот со тутунски производи, и преку соработка со Европската канцеларија за борба против измами (OLAF).

Поглавје 29: Царинска унија

Сите земји-членки се дел од царинската унија на ЕУ и ги следат истите царински правила и процедури. Ова бара усогласување на законодавството, како и соодветен капацитет за имплементација и спроведување на законот, како и пристап до и интероперабилност со електронската царинска средина на ЕУ.

Степенот на усогласеност на **Царинското законодавство** со законодавството на ЕУ е висок. Во областа на царинско законодавство, донесена е царинската тарифа за 2025 година со цел усогласување со Комбинираната номенклатура на ЕУ. Протоколот за елиминирање на недозволената трговија со тутунски производи од Рамковната конвенција на СЗО за контрола на тутун е ратификуван во декември 2024 година. Ова е важна обврска преземена од страна на земјата во борбата против царинските измами, особено шверцот со тутунски производи. Измените на Регионалната конвенција за пан-евро-медитерански преференцијални правила за потекло се ратификувани и стапија во сила на 1 јануари 2025 година. Законот за ратификација на измените на Конвенцијата за заедничка транзитна постапка е донесен и објавен во Службен весник во декември 2024 година. Овој закон е предуслов за започнување на Новиот компјутеризиран транзитен систем - Фаза 5, кој беше ставен во функција во јануари 2025 година.

Во однос на **административниот и оперативниот капацитет**, донесена е нова Стратегија за развој на Царинската управа за периодот 2025-2027 година. Воспоставен е сеопфатен разузнавачки систем за поддршка на истрагите и спроведување на законот. Контролите се базираат на разузнавачка анализа на ризик, информации пред пристигнување и техники на селективност. Управувањето со ризик се применува систематски, со процент на физички контроли - црвен канал

од 5,5% (5,7% во 2023 година) и документарни контроли - жолт канал кои сочинуваат 17,4% (16,9% во 2023 година) од сите пратки во 2024 година. Донесена е нова Стратегија за интегритет и борба против корупцијата за периодот 2024-2027 година, која се спроведува. Стратегијата вклучува 22 целни мерки чија цел е спречување на корупцијата и зголемување на интегритетот на царинските службеници и на царинските институции. Спроведена е напредна обука за етика, интегритет и борба против корупцијата.

Вкупните приходи наплатени од Царинската управа во 2024 година се за 6,3% повисоки отколку во 2023 година, надминувајќи 2 милијарди евра. Бројот на заплени на нелегална стока, исто така, се зголеми. Во април 2025 година, воведена е едношалтерска контрола со Косово на главниот граничен премин Блаце-Хани Елезит. Спроведена е Стратегијата за развој на ИКТ за 2021-2025 година, со цел обезбедување развој и имплементација на национални системи усогласени со оние на ЕУ. Обезбедено е одржување и натамошен развој на системот за Интегрирана тарифна околина (ИТО), а започна и развојот на системи за регистрација и идентификација на економски оператори (EORI) и унифицирано управување со корисници и дигитален потпис (UUM&DS). Царинската управа воспостави редовна размена на податоци со голем број државни институции преку платформата за интероперабилност.

За да може да се справи со тековниот обем на работа и планираната реформска агенда за проширување на царинските е-услуги, потребно е вработување на персонал, особено во ИТ. Царинската управа учествуваше во пет меѓународни операции во 2024 година и продолжи со соработката и размена на разузнавачки информации со царинските служби во регионот, како и со меѓународни и регионални организации.

Земјата треба да ја зајакне борбата против царински измами, особено шверцот со тутунски производи, и преку соработка со Европската канцеларија за борба против измами (OLAF).

Поглавје 33: Финансиски и буџетски одредби

Подготовките во ова поглавје се во **рана фаза**. Во извештајниот период постигнат е ограничен напредок. Националните сметки и пресметките на бруто националниот доход треба дополнително да се усогласат со законодавството на ЕУ. ***Сите царински декларации и акцизни документи се обработуваат електронски, но институционалната поставеност потребна за ефикасно функционирање на системот за сопствени ресурси треба допрва да се воспостави.***

Препораките на Комисијата од минатата година не беа целосно спроведени и затоа во голема мера остануваат да важат за следната година. Северна Македонија треба особено:

→ да ја унапреди правната основа и методолошките алатки за системот на сопствени ресурси;

→ да продолжи со усогласување на податоците за националните сметки со ESA 2010 и да ја подобри сеопфатноста на преносот на податоци до Евростат;

→ да ги зајакне административните капацитети и механизмите за координација за клучните засегнати страни.

Поглавје 33 Финансиски и буџетски одредби

Ова поглавје ги опфаќа правилата што го регулираат финансирањето на буџетот на ЕУ („сопствени ресурси“). Овие ресурси главно се состојат од: (i) придонеси од бруто националниот доход на секоја земја-членка; (ii) царински давачки; (iii) ресурс од нерециклирана пластика и (iv) ресурс од данок на додадена вредност. Земјите-членки мора да имаат соодветен административен капацитет за соодветно координирање и обезбедување на правилно пресметување, собирање, плаќање и контрола на сопствените ресурси.

Напредокот останува ограничен во развојот на **специфичната институционална поставеност и правната и методолошката рамка** за сопствени ресурси. Сепак, постигнат е одреден напредок во зајакнувањето на јавната внатрешна финансиска контрола (ЈВФК), преку усвојување на законот за ЈВФК во декември 2024 година (за повеќе информации, видете Поголвје 16 – Оданочување, Поголвје 18 – Статистика, Поголвје 29 – Царинска унија и Поголвје 32 – Финансиска контрола).

Во однос на **традиционалните сопствени ресурси**, царинското законодавство е во голема мера усогласено со законодавството на ЕУ. Сепак, допрва треба да бидат донесени упатства за примена на традиционалните сопствени ресурси на ЕУ. Дополнително, воспоставувањето на ИТ систем за управување со А и Б сметки, како и овозможувањето пристап до електронскиот систем OWNRES за пријавување измами и неправилности поврзани со традиционалните сопствени ресурси, останува во тек.

Усвоена е Царинската тарифа за 2025 година и истата ги одразува најновите ажурирања на Комбинираната номенклатура на ЕУ. Сепак, потребно е натамошно зајакнување на капацитетот на царинските органи.

Забележан е добар напредок во консолидација и надградба на ИТ системите, вклучително и успешното завршување и пуштање во употреба на Новиот компјутеризиран транзитен систем (NCTS) Фаза 5 во јануари 2025 година. Царинската управа сега работи во целосно безхартиена средина за обработка на царински декларации и акцизни документи.

3. ДОБРОСОСЕДСКИ ОДНОСИ И РЕГИОНАЛНА СОРАБОТКА

.....

Соработката со **Косово** продолжува да биде сеопфатна и конструктивна, со неколку состаноци одржани на највисоко ниво. Во ноември 2024 година, двете влади одржаа заедничка седница во Приштина каде што објавија воспоставување заедничка контрола на двата главни гранични премини.

Односите со **Црна Гора** останаа добри, без отворени билатерални прашања. Во извештајниот период беа одржани состаноци на високо ниво помеѓу претставници на двете земји. Царинските служби на Северна Македонија и Црна Гора потпишаа меморандум за соработка за подобрување на ефикасноста на царинските контроли и спречување на царински измами, како и за забрзување на легалната трговија меѓу двете земји. Двете земји, исто така, потпишаа меморандуми за разбирање за соработка во судските реформи и дигитализацијата на јавните услуги.

....

Поголвје 7: Закон за интелектуална сопственост

.....

Во 2024 година, во 73 случаи Царинската управа заплени 147 525 стоки за кои постои сомневање дека повредуваат права од интелектуална сопственост, кои вклучуваат 60 различни трговски марки. Сите фалсификувани стоки потекнуваат од Турција и Кина.

.....